

Recomandarea nr. 90 din 15.07.2016

Cu privire la punerea în aplicare a Legii nr. 76 din 21.04.2016

cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești

La data de 21 aprilie 2016, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea nr. 76 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești. La 01 iulie 2016, legea enunțată a intrat în vigoare prin publicare în Monitorul Oficial, cu excepția prevederilor art. 10, art. 11 pct. (1), (4) și (6), care urmează să producă efecte juridice de la 01 aprilie 2017.

Legea nr. 76 din 21 aprilie 2016 cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești are drept obiective primordiale:

- consolidarea capacităților instituționale ale instanțelor judecătorești;
- consolidarea independenței sistemului judecătoresc;
- îmbunătățirea calității actului de justiție și sporirea eficienței instanțelor judecătorești;
- asigurarea utilizării cât mai eficiente a fondurilor publice disponibile pentru instanțele judecătorești;
- îmbunătățirea calității justiției, inclusiv prin asigurarea repartizării uniforme a volumului de lucru în instanțele judecătorești din țară;
- crearea premiselor pentru specializarea judecătorilor.

În conformitate cu art. 2 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 789 din 26.03.1996, Curtea Supremă de Justiție dă explicații din oficiu în chestiunile de practică judiciară ce nu țin de interpretarea legilor și nu au caracter obligatoriu pentru judecători.

În legătură cu necesitatea aplicării corecte și uniforme a normelor cuprinse în lege, Curtea Supremă de Justiție consideră imperioasă explicarea următoarelor chestiuni:

În debut, considerăm oportun de a evidenția faptul că prezenta lege nu intervine cu modificări referitoare la numărul de judecători din țară, ci cu modificări referitoare la numărul de judecătorii.

1. În cuprinsul art. 1-3 din lege sunt indicate expres instanțele judecătorești din Republica Moldova supuse reorganizării și configurația tehnico-funcțională până la unificarea propriu-zisă a sediilor lor, termenul-limită de încetare a activității

judecătoriaiilor specializate precum și momentul începerii activității judecătoriaiilor nou-create.

În continuare, nu vom reitera în mod individual instanțele judecătorești reorganizate precum și cele nou-create, ele fiind menționate exhaustiv la art. 1 alin. (1) din lege. Astfel, judecătoriaiile nou-create își vor începe activitatea la 01 ianuarie 2017, iar Judecătoria Comercială de Circumscripție și Judecătoria Militară vor înceta să activeze la 01 aprilie 2017.

Procesul de unificare a sediilor se va efectua treptat, până la data de 31 decembrie 2027, pe măsura creării condițiilor necesare, conform planului aprobat de Parlament la propunerea Guvernului, iar până la această dată, judecătoriaiile nou-create vor avea mai multe sedii, sediul central al judecătoriei fiind sediul judecătoriei nou-create, conform anexei nr. 3 la prezenta lege.

2. Atragem atenția la aspectele importante abordate la art. 5 din lege care statuează că cererile pe cauzele civile depuse la judecătoriaiile care urmează să fie fuzionate vor fi examinate, în condițiile legii, de către judecătorii cărora le-au fost repartizate.

Cererile pe cauzele civile depuse la Judecătoria Comercială de Circumscripție până în data de 01 ianuarie 2017, pentru care nu a fost fixată prima ședință de examinare, vor fi transmise spre examinare instanțelor judecătorești conform competenței teritoriale, în termen de 10 zile lucrătoare de la data începerii activității judecătoriaiilor nou-create – 01 ianuarie 2017.

Începând cu data de 01 ianuarie 2017, cererile pe cauzele civile ce țineau de competența Judecătoriei Comerciale de Circumscripție se vor depune, în condițiile legii, la instanțele judecătorești conform competenței teritoriale. Cererile pe cauzele civile depuse la Judecătoria Comercială de Circumscripție până în data de 1 ianuarie 2017, pentru care a fost fixată prima ședință de examinare, vor fi soluționate de către judecătorii cărora le-au fost repartizate până în data de 1 aprilie 2017. Cauzele neexamineate până la 1 aprilie 2017 vor fi transmise spre examinare, în termen de 10 zile lucrătoare, la alte judecătorii, conform competenței teritoriale. Hotărârile Judecătoriei Comerciale de Circumscripție atacate în instanța de apel până în data de 1 ianuarie 2017, vor fi examinate de către curțile de apel în ale căror circumscripții s-au aflat judecătoriaiile respective până la reorganizare.

3. Modificările semnificative operate în Codul de procedură civilă adoptat la 30 mai 2003 vor fi analizate în continuare, în mod detaliat, prin prisma Legii privind reorganizarea instanțelor judecătorești.

Având în vedere că în baza legii nominalizate au fost lichidate instanțele specializate, încetarea activității Judecătoriei Comerciale de Circumscripție la data-limită – 01 aprilie 2017 impunea în mod consecvent abrogarea dispoziției art. 35 din Codul de procedură civilă care reglementa competența instanței nominalizate.

4. O atenție deosebită urmează a fi acordată intervențiilor legiuitorului în privința competenței teritoriale generale prevăzute la art. 38 din Codul de procedură civilă care are următorul conținut: „Reclamantul poate intenta acțiunea în oricare din sediile instanței în a cărei rază teritorială se află domiciliul pârâtului. Acțiunea împotriva unei persoane juridice se intentează în unul dintre sediile instanței în a cărei rază teritorială se află sediul persoanei juridice respective”.

Menționăm că, art. 38 din Codul de procedură civilă în redacția expusă supra a intrat în vigoare la data de 01 iulie 2016, dată la care judecătoriile nou-create în calitate de entități juridice distincte, atât de facto cât și de jure, nu și-au început activitatea or, potrivit art. 2 alin. (1) din Legea privind reorganizarea instanțelor judecătorești procesul dat urmează să fie declanșat la 01 ianuarie 2017.

Dilema juridică sesizată în acest context rezidă în identificarea instanței competente să examineze acțiunea înaintată de reclamant împotriva unei persoane fizice/juridice în condițiile în care amplasarea domiciliului/sediului ultimei nu corespunde teritorial cu circumscripția instanțelor de judecată prevăzută în legea privind reorganizarea judecătorească. Altfel spus, cum urmează să procedeze instanța de judecată căreia i s-a deferit spre examinare o cerere (în accepție largă) potrivit art. 38 în redacția legii din 01 iulie 2016, în contextul în care judecătoriile nou-create indicate în anexa nr. 3 la lege, vor dispune de personalitate juridică începând cu data de 1 ianuarie 2017, iar circumscripția teritorială a instanțelor judecătorești se află în dependență directă cu configurația teritorială a sistemului instanțelor judecătorești reflectate în anexă.

În prezent, conform modificărilor operate, reclamantul poate înainta acțiunea în oricare din sediile instanței în a cărei rază teritorială se află domiciliul pârâtului.

Potrivit art. 3 alin. (1) și (2) din Codul de procedură civilă, instanțele judecătorești aplică legile procedurale civile în vigoare la data judecării cauzei civile, efectuării actelor de procedură sau executării actelor instanței judecătorești (hotărâri, încheieri, decizii, ordonanțe), precum și a actelor unor alte autorități în cazurile prevăzute de lege. Noua lege procedurală nu duce la modificarea efectelor juridice deja produse ca rezultat al aplicării legii abrogate și nu le desființează. De la data intrării în vigoare a noii legi procedurale, efectele vechii legi încetează dacă noua lege nu prevede altfel.

În această ordine de idei, având în vedere faptul că, instituțiile juridice cuprinse în Legea cu privire la reorganizarea instanțelor judecătorești nr. 76 din 21.04.2016 nu au fost sincronizate elocvent de legiuitor, Curtea Supremă de Justiție consideră necesar de a explica că, până la unificarea instanțelor judecătorești și configurarea corespunzătoare de către Centrul de Telecomunicații Speciale a Programului Integrat de Gestionare a Dosarelor până la data de 01 ianuarie 2017, obligație pozitivă stipulată la art. 12 alin. (5), acțiunile vor fi examinate de instanțele de judecată potrivit regulilor competenței teritoriale generale consacrate la art. 38 din Codul de procedură civilă, la judecătoriile existente în raza domiciliului pârâtului.

Raționamentele date au fost determinate de inadvertențele legiuitorului ce vizează intrarea prematură în vigoare a unor dispoziții din Legea privind reorganizarea instanțelor judecătorești care a creat confuzie în rândurile justițiabililor cât și în percepția instanțelor judecătorești. Mecanismul propus în acest sens pentru soluționarea chestiunilor de competență este unul viabil și nu este susceptibil să îngreuească accesul liber la justiție sau să afecteze principiul imutabilității competenței jurisdicționale or, în configurația actuală a legii alte modalități de aplicare a art. 38 din Codul de procedură civilă decât cea exemplificată supra nu este posibilă.

Admiterea unei alte modalități de aplicare a art. 38 din Codul de procedură civilă în redacția din 01.07.2016 ar spori în mod nejustificat volumul de muncă a unei instanțe și ar desconsidera Programul Integrat de Gestionare a Dosarelor care până la configurare nu va fi compatibil cu noua structură a organizării sistemului judecătoresc.

În altă ordine de idei, relevăm că, rigorile de competență abordate supra sunt aplicabile și în privința art. 39 din Codul de procedură civilă pe care motiv nu vor fi analizate în mod separat în prezenta recomandare.

5. Abrogarea prevederilor art. 44 alin. (4) și (5) din Codul de procedură civilă care reglementau procedura de soluționare a conflictelor de competență dintre Curtea de Apel Chișinău și Judecătoria Comercială de Circumscripție este oportună ținând cont de lichidarea instanței specializate specificate și excluderea ei din sistemul instanțelor judecătorești. La fel, din considerentele date a fost abrogat și art. 358 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

6. Alt aspect important în privința căruia legiuitorul a efectuat modificări ce vizează procedura de soluționare a cererii de recuzare, în acest sens art. 53 din Codul de procedură civilă fiind completat cu un nou aliniat – (1¹) având următorul conținut: “propunerea de recuzare se examinează în modul în care se examinează cererea de chemare în judecată”, iar alin. (2) din același articol a fost completat în final cu textul “cererea de recuzare se soluționează în cel mult 5 zile din momentul depunerii”.

În acest sens, respectarea exigențelor față de cererea de chemare în judecată prevăzute la art. 166-167 din Codul de procedură civilă se vor răsfrânge și în privința cererii de recuzare formulate de participantul la proces, însă considerăm necesar de a remarca faptul că, rigorile legale enumerate supra se vor aplica într-o manieră compatibilă cu specificul procesului de examinare a cererii de recuzare.

Totodată, interpretând extensiv și aplicând prin analogie prevederile art. 444 din Codul de procedură civilă în privința procesului de soluționare a cererii de recuzare conchidem că soluționarea acesteia de către Curtea Supremă de Justiție se va desfășura fără înștiințarea participanților la proces.

7. Rațiunea completărilor efectuate în art. 477 alin. (1) și art. 482 din Codul de procedură civilă rezidă în determinarea concretă de către legiuitor a instanței judecătorești competente să examineze litigiile cu privire la contestarea hotărârilor arbitrale pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova și eliberarea titlurilor executorii în baza acestora în cazul lipsei clauzei de arbitraj or, până la modificările respective litigiile de acest gen se examinau de instanța de judecată la discreția reclamantului, sintagma “în judecată” prevăzută în normele precitate, abrogate de legiuitor admiteau o marjă largă de interpretare la segmentul competenței jurisdicționale și în acest sens intervenția legiuitorului a pus capăt acestei dispute.

Conform actualelor dispoziții legale, la depunerea acțiunii ce are ca obiect contestarea hotărârilor arbitrale pronunțate pe teritoriul Republicii Moldova sau

eliberarea titlurilor executorii în baza acestora în cazul lipsei clauzei de arbitraj reclamantul se va călăuzi în mod imperativ de prevederile competenței instanțelor de judecată reglementate de Capitolul IV din Codul de procedură civilă.